

בס"ד. יום ב' דראש השנה, ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, ואיתא בגמרא² איזהו חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה, שהפירוש הפשוט הוא, שבר"ה הלבנה היא בכיסוי, שזהו ההפרש בין ר"ה לשאר המועדים, שבכל המועדים הלבנה היא במילוי, ובר"ה היא בהעלם וכיסוי, והרי ענין הכיסוי וההעלם הוא היפך ענין האור. וענין זה מתאים ג"כ עם מאמר הגמרא³ ע"פ⁴ ארץ אשר גו' עיני הוי' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה, מרשית חסר אל"ף, כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה, והרי ענין הרישות והעניות הוא כענין ההעלם והכיסוי, היפך האור, ההמשכות והשפעות⁵. וצריך להבין מהו הענין שבר"ה צריך להיות ענין הרישות והעניות. ומה שפירש רש"י שישראל עושים עצמן רשין בר"ה לדבר תחנונים ותפלה (שהקב"ה יתן להם שנה טובה ומתוקה בבני חיי ומזוני רויחא), הרי ענין זה הוא לאו דוקא בר"ה, כיון שגם בכל השנה צריך להיות ענין התפלה והתחנונים להקב"ה שיתן כל הענינים הנצרכים, ומהו הטעם שבר"ה דוקא הו"ע הרישות והעניות. גם צריך להבין מהי המעלה בענין הרישות והעניות, שהרי מדברי הגמרא משמע שיש מעלה בענין הרישות, שעיי"ז שרשה בתחלתה אזי מתעשרת בסופה, וכידוע⁶ שמתעשרת בסופה לא קאי על סוף השנה דוקא, לאחר זמן, אלא הכוונה היא שמתעשרת מיד לאחר שרשה, וע"ד מ"ש⁷ מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה, שכאשר מן המיצר קראתי אזי נעשה מיד ענני במרחב, מרחב עצמי, שבכללות הוא בחי' י"ה, עולם הרחבות, הנה כשם שהענין דענני במרחב נעשה מיד אחרי התנועה דמן המיצר, כמו"כ הוא גם בענין שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה, שהכוונה היא שכאשר היא רשה בתחלתה הנה מיד לאח"ז היא מתעשרת, וצריך להבין, מהי המעלה דרשה. וביותר אינו מובן איך מתאים זה עם דברי

(5) ראה ד"ה תקעו תרכ"ח (סה"מ תרכ"ז ע' תכח. ע' תלז).
(6) לקוטי לוי"צ אג"ק ע' תכא.
(7) תהלים קיח, ה.

(1) תהלים פא, ד.
(2) ר"ה ח, סע"א ואילך.
(3) שם טז, ב.
(4) עקב יא, יב.

המדרש⁸ (שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמרים דר"ה⁹) על פסוק¹⁰ ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש גו', שביעי שהוא משובע בכל, גתות בתוכו, ברכות בתוכו, כיפור בתוכו, סוכה בתוכו, לולב וערבה בתוכו, והיינו, שחודש זה הוא משובע בכל, וממנו נמשך שובע על כל השנה, וא"כ איך מתאים זה עם דברי הגמרא שצ"ל רשה בתחלתה.

(ב) **ויובן** זה בהקדים תחלה¹¹ ביאור התירוץ על הקושיא הידועה¹² מפני מה הקביעות דר"ה היא ביום ו' למע"ב, ולא ביום הראשון למע"ב, כ"ה באלול שבו נברא העולם¹³, שזהו לפי שיום ו' למע"ב הוא יום ברוא אדה"ר, שאמר¹⁴ הוי' מלך גאות לבש, שעיי"ז פעל קיום בהבריאה, וזהו עיקר כל הבריאה, ולכן הקביעות דר"ה היא ביום זה דוקא. והיינו, דעם היות שגם ביום הראשון למע"ב הי' אלקות בעולם, שהרי בדבר הוי' שמים נעשו¹⁵, ובראשית ברא אלקים¹⁶, וכתב רבינו בשער היחוד והאמונה¹⁷ דכיון שמע"ב אינו התהוות יש מיש, כי אם יש מאין, הרי כל מציאות היש הוא הדבר הוי', וא"כ הרי גם ביום הראשון למע"ב הי' כל מציאות העולם אלקות, מ"מ, ע"י עבודתו של אדה"ר שאמר הוי' מלך גאות לבש, המשך בעולם המשכה נעלית יותר. ומעלת ההמשכה שהמשיך אדה"ר על ההמשכה שהיתה קודם היא כענין מעלת העניות.

(ג) **והענין** בזה¹⁸, דהנה כתיב¹⁹ תפלה לדוד הטה ה' אונך ענני כי עני ואביון אני, והיינו, דהגם שאמר על עצמו כי חסיד אני²⁰, מ"מ, כשהתפלל בעד כללות כנס"י אמר כי עני אני, שהוא היפך מבחי' חסיד, לפי שתפלה זו מתקבלת ביותר. דהנה, יש תפלה לעני ותפלת עשיר, כדאיתא בזהר²¹ ע"פ²² תפלה למשה, שתפלת משה היא תפלת

15) תהלים לג, ו.	8) ויק"ר פכ"ט, ח.
16) בראשית א, א.	9) ד"ה עלה אלקים בתרועה תש"ה פ"ב
17) פ"א ואילך.	(י"ל לתשרי שנה זו (תשח"י) — סה"מ
18) בהבא לקמן — ראה אוה"ת דרושים	תש"ה ס"ע 4 ואילך). ד"ה יו"ט של ר"ה
לר"ה ע' אישצא. ד"ה תקעו הנ"ל (ע' תכט	תש"י פ"א (סה"מ תש"י ע' 3).
ואילך).	10) אמור כג, כד.
19) תהלים פו, א.	11) ראה ד"ה תקעו הנ"ל (ע' תלד).
20) שם, ב.	12) לקו"ת נצבים מז, א. ובכ"מ.
21) ח"א קסח, ב. וראה גם ד"ה תפלה	13) ויק"ר ר"פ כט. פדר"א פ"ח. וראה
למשה תר"ס. ארשב"ג תר"ץ.	ר"ן ר"ה טז, א.
22) תהלים צ, א.	14) תהלים צג, א. פדר"א פ"א.

עשיר, כמו העשיר שאינו מבקש בעד עצמו, כיון שהוא עצמו אינו צריך לכלום, ורק מבקש בעד המדינה, ומ"מ, הנה תפלת עני שוה במעלתה לתפלת עשיר, ויתרה מזה, שתפלת העני קודמת לתפלת עשיר. ולכן מצינו גם גבי משה שהעמיד עצמו (ער האָט זיך אַרײַנגעשטעלט) במדריגת עני, כמ"ש²³ זה עני קרא והוי' שמע, דלכאורה תיבת זה היא מיותרת, דהול"ל עני קרא, ולמה נאמר זה עני קרא, אך הענין הוא, דזה קאי על משה, כדאיתא במנחות²⁴ יבוא זה, זה משה, דכתיב²⁵ זה משה האיש, וזהו זה עני קרא והוי' שמע, דגם זה שקאי על משה שהוא בחי' עשיר, הנה כדי שיהי' בטוח שיהי' הוי' שמע, העמיד עצמו במדריגת עני, זה עני קרא (ועי"ז) והוי' שמע. וזהו ג"כ החידוש שיתחדש ע"י משיח, דמשיח אתא לאתבא צדיקא בתובתא²⁶, שהצדיקים יבואו לבחי' התשובה. דהנה, צדיקים ובע"ת הם בחי' עני ועשיר, שהרי אין עני אלא בדעת ואין עשיר אלא בדעת²⁷, היינו דעת באלקות, הנה הצדיקים שהנהגתם היא באופן דתמידיים כסדרם, שהולכים תמיד בדרך המלך ומאיר להם אורות וגילויים כו', הרי הם בחי' עשירים, ובעלי תשובה שיש בהם ענינים שצריכים להפכם לזכות, הרי הם בחי' עניים, ומ"מ, הנה מעלת הבע"ת גדולה ממעלת הצדיקים, כמאמר²⁸ במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כנ"ל בענין מעלת העני על העשיר. וזהו ההתחדשות שיחדש משיח, שגם הצדיקים יבואו לבחי' התשובה, שזהו דוגמת מ"ש זה עני קרא והוי' שמע, שמשוה רבינו שהי' בחי' עשיר, העמיד עצמו במדריגת עני.

ד) **ולהבין** זה יש להקדים¹¹ מה שאמרו רז"ל²⁹ בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים. ולכאורה, מאחר שעצמותו ומהותו ית' הוא תכלית הטוב ושלמות הטוב, איך עלה בתחלה במחשבה לברוא במדת הדין. אך הענין הוא, דמצד הגילויים שלמעלה הרי בתחלה הי' אוא"ס ב"ה ממלא את החלל ולא הי' מקום למציאות העולמות, ובכדי שיהי' מקום לעולמות הוצרך להיות תחלה הצמצום שסילק אורו הגדול על

23) שם לד, ז. סע"ב. וראה זהר ח"ג קנג, ב.
 24) נג, ב. 27) ראה נדרים מא, ריש ע"א. זח"ג
 25) תשא לב, א. רעג, ב.
 26) לקו"ת ר"ה נח, ד. האזינו עה, 28) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.
 29) שמע"צ צב, ב. שה"ש מה, א. נ, 29) רש"י בראשית א, א. ב"ר פ"ב, טו.

הצד³⁰, שהו"ע של דין. וגם ההמשכה שאחרי הצמצום היתה המשכה בבחי' דין דוקא, דהיינו המשכת קו קצר ומצומצם. ואעפ"כ, ראה שאין העולם מתקיים, היינו שהכוונה היא שיהי' הגילוי לא רק בבחי' קו, כי אם שתהי' המשכת אור הבל"ג, וזהו שאין העולם מתקיים, היינו שאין זה כפי הכוונה, שאז אינו ענין הקיום. ולכן שיתף עמו מדת הרחמים, שנתן לישראל תורה ומצוות, שעז"נ³¹ כל מצותיך צדק, והיינו, שע"י קיום המצוות ממשיכים אור הבל"ג, שנעשה כמו קודם הצמצום, שמקום החלל הי' ממולא עם אוא"ס, ועוד למעלה מזה, כמבואר באריכות בכ"מ.

והנה ענין הצמצום וגילוי אור הבל"ג (ע"י המצוות) שהם בחי' הדין והרחמים כפי שהם בשרשם, הנה כפי שהם בעולמות שלמטה הרי זה הענין דהוי' ואלקים. דהנה כתיב³² כי שמש ומגן הוי' אלקים, דכשם שבשמש ומגן הרי האור הוא מהשמש, אך כיון שהאור כפי שנמשך מהשמש עצמו אין העולם יכול לסובלו, לכן נמשך האור ע"י המגן ונרתיק שמכסה על השמש שע"ז יכול העולם לסובלו, הנה כמו"כ הוא בענין הוי' ואלקים, שאמיתית ההתהוות היא משם הוי', דהוי' הוא לשון מהוה³³, אלא שאילו היתה ההתהוות מצד שם הוי' עצמו לא הי' העולם במציאות יש ודבר נפרד כלל, ולכן ההתהוות היא ע"י שם אלקים, כמ"ש בראשית ברא אלקים, היינו ששם אלקים מעלים על האור דשם הוי', שע"ז נעשה מציאות יש ודבר נפרד בהרגשתו. וזהו"ע מה שעלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, שבשרשו הו"ע צמצום הראשון שהוא ההעלם לגבי כללות ההשתלשלות, ובעולמות שלמטה הו"ע ההעלם דשם אלקים שמעלים לגבי הנבראים, ומה שהוצרך להיות מדת הדין הרי זה לפי שבאופן אחר לא הי' אפשר להיות ההתהוות, וא"כ באמת הרי זה ענין של חסד. ומ"מ, ראה שאין העולם מתקיים, שהרי הכוונה היא לא שיהי' מציאות יש ודבר נפרד, אלא שתהי' המשכת אלקות בעולם. ולכן שיתף עמו מדת הרחמים, שיתגלה בעולם גילוי שם הוי' שלמעלה משם אלקים, היינו הגילוי דשם הוי' שלמעלה מענין ההתהוות, כי אם הוי' מלשון הי' הוה ויהי' כאחד³⁴, שהוא למעלה

(33) פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שעהיוה"א רפ"ד.
(34) זח"ג רנו, ב. תניא שעהיוה"א פ"ז (פב, א).

(30) ראה עץ חיים שער א (דרוש עיגולים ויורשר) ענף ב.
(31) תהלים קיט, קעב.
(32) שם פד, יב. וראה תניא שעהיוה"א פ"ד ואילך. אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ.

מהזמן, היינו שהזמן עצמו הוא בבחי' בלי זמן, שזהו הי' הוה ויהי' כאחד, וכמו"כ הוא גם בענין המקום, שהמקום עצמו הוא בבחי' שלמעלה מהמקום, ולמעלה יותר בחי' הוי' שאין בו נקודות שהוא הוי' שבעצמות³⁵. ומדייק שיתף עמו כו', שמדת הדין והרחמים יהיו בשיתוף, היינו, לא שיתבטל ההעלם דשם אלקים, כי אם שבעולם כפי שהוא במציאותו יתגלה הגילוי דעצם שם הוי' שלמעלה מענין ההתהוות, שהרי הענין דהוי' הוא מלשון מהוה³³ היינו כפי ששם הוי' נתצמצם בשם אלקים, אלקים לשון רבים³⁶, אמנם הכוונה היא שבעולם כפי שהוא במציאותו ע"י שם אלקים, יומשך העצם דהוי' שלמעלה מענין ההתהוות, שזהו"ע שיתוף מדת הדין ומדת הרחמים. ובשרשם הוא יחוד קו ורשימו, שהרי הקו ענינו גילוי (דעם היותו קו קצר ומצומצם (כנ"ל), מ"מ, כללות ענינו הוא גילוי), ורשימו הוא העלם, וזהו שהקו הוא מקור האורות והרשימו הוא מקור הכלים. ובכללות הוי' יחוד הוי' ואלקים.

ה) אמנם עדיין צריך להבין, דהן אמת שאי אפשר להיות התהוות מציאות יש ודבר נפרד כי אם ע"י ההעלם דשם אלקים, שבשרשו הוא צמצום הראשון, ולכן עלה במחשבה לברוא במדת הדין, אמנם הא גופא צריך להבין, מהי המעלה שיהי' יש ודבר נפרד דוקא. אך הענין הוא, שזהו ע"ד מעלת ענין העניות.

ויובן זה ע"פ דברי הרב המגיד³⁷ שהקשה על מ"ש³⁸ ועינינו מאירות כשמש וכירח, שאם אנו אומרים כשמש, מה שייך לומר עוד וכירח, הרי כל אור הירח אינו אלא מה שהיא מקבלת מאור השמש, וא"כ איזה מעלה אפשר להיות בירח על השמש. ותירץ הה"מ, שהמעלה באור הירח הוא בענין התענוג, דהנה אור השמש הוא אור עצמי שאין בו שינויים, ותענוג תמידי אינו תענוג, משא"כ בירח שיש בו שינויים, לפעמים הוא במילוי ולפעמים אינו במילוי ועד שלפעמים הוא מכוסה לגמרי, הנה מצד השינויים וההתחדשות יש בזה תענוג, והרי התענוג הוא כח היותר נעלה שבו תלויים כל הכחות. וזהו שאומרים ועינינו מאירות כשמש וכירח, שיהי' ב' המעלות, דמעלת השמש הוא בענין

(37) אור תורה להה"מ סימן רצו (בהוצאת תשס"ו ע' שמש). הובא באוה"ת דרושים לר"ה שם ס"ע א"ת. סה"מ תרכ"ז שם ס"ע תלו ואילך.

(38) ב"נשמט כל חי".

(35) ראה ד"ה הוי' לי בעוזרי, שאו ידיכם קודש, ברוך הגומל — תשי"ז (תו"מ ח"כ ע' 105 ואילך; ע' 145 ואילך; ע' 166 ואילך).

(36) ראה גם פרש"י וירא, כ, יג. וישלח (36) ראה גם פרש"י וירא, כ, יג. וישלח לה, ז.

האור שהוא אור עצמי, ומעלת הירח הוא בענין התענוג, וזהו כשמש וכירח, שיהי' אור עצום ותענוג עצום. וכשם שבענין השמש וירח יש מעלה בירח על השמש, כמו"כ הוא גם בענין עני ועשיר, שגדולה מעלת העני ברוחניות, והו"ע מעלת בע"ת על צדיקים, שהצדיקים שאצלם תמידים כסדרם, ללא התחדשות, אזי הם מגיעים רק בבחי' האורות והגילויים בלבד, אמנם בע"ת שעבודתם היא להפוך את הזדונות לזכיות, וכללות ענין עבודתם היא מן המיצר ועקתא, הנה מצד ההתחדשות שבזה הרי הם מגיעים להעצמות. וכמ"ש המגיד שם המשל מעני בגשמיות, שכאשר העני משתכר מאה זהובים הרי הוא מתענג יותר מהמלך שיש לו אוצרות כסף וזהב, והיינו לפי שאצל המלך אין זה חידוש ואצל העני הוא חידוש, וע"י החידוש נעשה התענוג. וכמו"כ הוא גם בענין העני ברוחניות, שדוקא בעלי תשובה מגיעים לבחי' תענוג העצמי.

ובזה יובן שהכוונה היא שהנברא יהי' יש ודבר נפרד דוקא, ומ"מ הנה ע"י העבודה דאתכפיא סט"א ואתהפכא סט"א ימשיכו גילוי אור בהיש, כיון שע"י ההתחדשות שבזה ממשיכים את העצמות. וזהו העילוי במדת הדין שהו"ע ההעלם, כי, מצד ענין הגילוי בלבד, מאחר שאין בזה התחדשות, הרי זה רק בחי' אורות וגילויים בלבד, אמנם כאשר ההתהוות הוא מצד מדת הדין, שהו"ע ההעלם, הנה עי"ז נעשה המשכת העצמות, ולכן צריך להיות שיתוף מדת הדין והרחמים. ובשרשם הו"ע יחוד קו ורשימו כנ"ל, והיינו, שהקו ענינו הוא הגילוי מהאוא"ס שקודם הצמצום, אמנם כיון שאומרים שהוא גילוי, הרי מזה גופא מובן שהוא גילוי בלבד ולא העצם, היינו שהוא גילוי מן העצם, ולא לפי אופן העצם, משא"כ הרשימו, עם היותו העלם, הנה בהעלם זה ישנו העצמי, אמנם, כיון שהעצמי בהרשימו הוא בהעלם, לכן הנה הקו שענינו גילוי מגלה את העצמי שנמצא בהרשימו, וזהו"ע יחוד קו ורשימו. ולמטה יותר הו"ע יחוד אורות וכלים, דקו הוא מקור האורות, ורשימו מקור הכלים. וכמו"כ הוא גם בענין יחוד השמות מ"ה וב"ן, דשם מ"ה ענינו גילוי, אלא שהוא גילוי בלבד, וכידוע³⁹ שהמשכתו היא ע"י הפסק המצח, משא"כ בשם ב"ן נמצא העצם, אלא שהוא בהעלם, ולזה צריך להיות ענין יחוד מ"ה וב"ן, דשם מ"ה שענינו גילוי הרי הוא מגלה בשם

(39) ראה עץ חיים שער י (שער התיקון) פ"ב. פ"ד.

ב"ן את ענינו העצמי. ובכללות הו"ע יחוד הוי' ואלקים, שהוא באופן של התכללות ב' הפכים, שע"ז נמשך אור שלמעלה משניהם, והו"ע המשכת העצמות.

(ו) **והנה** כמו"כ מצינו גם בהענין דר"ה, דהנה אמרו רז"ל⁴⁰ שהקב"ה אומר לישראל אמרו לפני מלכיות בר"ה כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, שהענין בפשטות הוא שישראל אומרים בר"ה הפסוקים שמבואר בהם ענין המלכיות והזכרונות כו'. ולכאורה, למה צריכים לומר פסוקים אלו, דמאחר שהם פסוקי התורה, הרי גם מבלעדי האמירה נפסקה כבר ההלכה שכך צריך להיות, וכמ"ש⁴¹ מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, שמה שהוא מצוה בתורה לבניו לעשות, הרי זה חוקיו ומשפטיו ית', וא"כ למה צריך לאמירת הפסוקים. אך הענין הוא, דכל זה הוא בכל השנה, משא"כ בר"ה כאשר כל הדברים חוזרים לשרשם וצריך להמשיך מהעצמות, אזי לא מספיק כפי שהוא מצד התורה בלבד, הגם שאורייתא וקוב"ה כולא חד⁴², אלא צריך גם לנשמות ישראל דוקא, שהם מגיעים בהעצמות, כמארז"ל⁴³ שמחשבתם של ישראל קדמה לכל דבר גם למחשבת התורה שנאמר דבר אל בני ישראל צו את בני ישראל, ולכן הנה הנשמות דוקא מגיעים בהעצמות. ומ"מ הנה נשמות ישראל צריכים לומר פסוקי התורה דוקא, לפי שהתורה מגלה את מעלת הנשמות. והיינו דעם היות שגדלה מעלת הנשמות על התורה, שהתורה היא בחי' אורות וגילויים, והנשמות הם עצמות, מ"מ, הנה בנשמות העצמי הוא בהעלם, ולכן צריך להתורה שהיא בחי' גילוי, והיינו, שהתורה מאירה ומגלה את מעלת הנשמות. וע"ד משנת"ל בענין יחוד מ"ה וב"ן, שמ"ה שענינו גילוי הוא מגלה את העצמי שבשם ב"ן.

(ז) **ועדיין** צריך להבין, דממ"ש אמרו לפני כו' זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר, הרי מובן שהענין עצמו שצריך להזכירו ישנו גם קודם לכן, מבלעדי אמירת הפסוקים, והו"ע הכריתת ברית שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו, שדבר זה קיים לעולם, וא"כ, אינו מובן, מהו הצורך להזכיר זאת. אך הענין הוא, דעם

זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו
בתחלתו. לקו"ת נצבים מו, א. ועוד.
(43) ב"ר פ"א, ד.

(40) ר"ה טז, א. לד, ב.
(41) תהלים קמו, יט. שמו"ר פ"ל, ט.
(42) תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה

היות שהכר"ב ישנו תמיד, מ"מ, מצד הענינים שהיו במשך השנה כו"⁴⁴, יכול להיות שזה יפעל ענין השכחה, ולכן צריך להזכיר.

ובמה בשופר, כי שופר הו"ע צעקת הלב בקלא פנימאה דלא אשתמע⁴⁵. דהנה, ישנם כמה אופנים בצעקה, יש צעקה שיכול האדם לבטא באותיות הדיבור, אם באותיות מסודרים אם באותיות בלתי מסודרים, אבל בכל אופן יכול להוציא זאת באותיות הדיבור. ויש צעקה שאין האדם יכול להוציא באותיות הדיבור, אלא הצעקה היא בקול פשוט. ויש צעקה שאינו יכול להוציא גם בקול פשוט, אלא היא צעקת הלב, וכמ"ש גבי חנה⁴⁶ רק שפתי נעות וקולה לא ישמע, שהו"ע צעקת הלב. וענין זה בא מצד ההתבוננות שלפנינה יש ילדים ולחנה אין ילדים⁴⁷, היינו, שבלעו"ז ישנם אצלו כל הענינים, ובקדושה אין ילדים, מאי תולדותיהם של צדיקים תורה ומעשים טובים⁴⁸, וע"י ההתבוננות בזה נעשה אצלו צעקת הלב. ועד"ז גם בדקות, בעבודת הצדיקים, הרי מאן דמחוי במחוג קדם מלכא כו"⁴⁹, שלא זו בלבד שאין זה עבודה, אלא אדרבה, שזהו היפך העבודה, והיינו, שגם כאשר עובד הוי' בדחילו ורחימו, הרי הוא יש מי שאוהב⁵⁰, ואינו בביטול במציאות. וכמו"כ כאשר מתבונן בענין ירידת נשמתו למטה, שלגבי נשמתו כמו שהיא למעלה הרי כל עבודתו אינה בערך כלל, וכמ"ש רבינו⁵¹ דגם כשיהי' צדיק גמור עובד הוי' ביראה ואהבה רבה בתענוגים לא יגיע למעלת כו', שהרי בהנשמה כמו שהיא למעלה כתיב בה⁵² אשר עמדתי לפניו, וכמו שירדה למטה הרי ענין האלקות הוא בהתחדשות אצלה, שצריך כו"כ יגיעות עד שיהי' אצלו ענין השמיעה באלקות, ומכ"ש שיהי' אצלו ענין הראי' באלקות. ולכן הרי גם בצדיקים גמורים שייך ענין התשובה, וכמבואר בלקו"ת פ' האזינו⁵³ ע"פ⁵⁴ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, שגם בצדיקים שייך ענין התשובה, ששייב את נשמתו לאותה הבחי' כמו שהיתה למעלה. וכאשר מתבונן בכל זה, הרי זה נוגע לעצם נפשו, ואז הוא צועק בצעקת הלב, שאינו יכול לגלות זה גם בקול פשוט. וזהו ענין השופר, שאינו יכול לבטא באותיות הדיבור,

(44) חסר קצת (המו"ל).	(50) תו"א ויקהל קיד, ד.
(45) לקו"ת נצבים מד, ב ואילך.	(51) תניא פל"ה. פל"ז.
(46) שמואל"א א, יג.	(52) מלכים"א יז, א. וראה תו"א וישב ל,
(47) שם, ב.	סע"א ואילך. ובכ"מ.
(48) פרש"י נח ו, ט.	(53) עא, ג ואילך.
(49) ראה חגיגה ה, ב.	(54) קהלת יב, ז.

וגם לא בקול פשוט, כי אם בבחי' צעק לבס⁵⁵, שהרי קול השופר אינו קול האדם, כי אם קול הבהמה, ובהמדריגות בנפש הרי זה מורה שהענין נוגע לו בעצם נשמתו, היינו, לא בבחי' נר"נ שהו"ע כחות פנימיים, כי אם בהמקיפים דחי' יחידה. ובפרטיות יותר הו"ע התשובה שמצד בחי' היחידה דוקא, כי בחי' חי' הוא מקיף הקרוב שפועל ונרגש בהכחות פנימיים, וכמאמר⁵⁶ לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, שעיי"ז שלבו חפץ אזי נעשה התעוררות בהשכל, משא"כ בחי' מקיף דיחידה שהוא למעלה מענין הכחות פנימיים לגמרי. וזהו ענין השופר שהו"ע התשובה שמצד עצם הנשמה ממש, בחי' יחידה. ועיי"ז נעשה במילא גם העלי' דהכחות פנימיים, כמאמר הבעש"ט⁵⁷ במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא, דרצונו של אדם היינו בחי' יחידה שבנפש, וזהו במקום שרצונו של אדם, בשעת ער שפאָרט זיך איין בכל עצם נפשו, בבחי' יחידה שבנפש, ותקעתיו יתד במקום נאמן⁵⁸, אזי שם הוא נמצא, היינו, שהגם שלפי שעה נמצאים כחותיו הגלויים במקום אחר, הנה כאשר רצונו של אדם נמצא במקום זה, הנה עיי"ז שם הוא נמצא, שפועל גם על כחותיו הגלויים. וזהו ובמה בשופר, שהו"ע צעקת הלב שמצד בחי' יחידה שבנפש, ועיי"ז התשובה בבחי' יחידה הרי הוא מגיע להעצמות, והיינו, שהתורה היא רק בחי' גילוי בלבד, אך עיי"ז התשובה שמצד היחידה הרי הוא מגיע בהעצמות.

ובזה יובן מעלת בעלי תשובה על צדיקים גמורים, כי ההמשכה שעיי"ז עבודת הצדיקים היא מצד ענין התורה, ולכן הרי זה בחי' אורות וגילויים בלבד, משא"כ בעלי תשובה שעבודתם היא מצד הנשמה, יחידה שבנפש, הרי עיי"ז מגיעים להעצמות. ולכן הנה בעבודת הצדיקים יש הגבלה, שישנו חילוק בין מצוות עשה ומצוות לא תעשה, שעיי"ז מ"ע שהו"ע הכלים ממשיכים רק האורות השייכים להכלים, והאורות שלמעלה מהכלים אי אפשר להמשיכם כי אם עיי"ז מל"ת שהו"ע שלילת הכלים, אבל להמשיך אורות אלו בכלים אי אפשר, לפי שהם אורות שלמעלה מהכלים, וכל זה הוא לפי שהמשכה שעיי"ז עבודת הצדיקים היא מצד ענין התורה, שהו"ע של אור וגילוי בלבד, ולכן יש בזה הגבלה. אמנם אצל בעלי תשובה הרי זדונות נעשים להם כזכיות⁵⁹, שגם

בהוספות סימן מח. וש"נ.

(58) ישע"י כב, כג.

(59) יומא פו, ב.

(55) איכה ב, יט.

(56) עיי"ז יט, א.

(57) כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט)

האורות שלמעלה מהכלים הרי הם ממשיכים בכלים, שהענינים הלא טובים שעשו הם עצמם נעשים כזכיות, שנעשים עכשיו באופן של חיוב וכלים, ונמשך בהם האור שלמעלה מהכלים. וכמו בהמצוות דרבנן שמדברי סופרים, שעל ידם נמשך האור שלמעלה מהכלים בכלים⁶⁰. והיינו לפי שהתשובה שמצד הנשמה מגעת בהעצמות, ולכן אין בזה שום מדידות והגבלות כלל.

ח) **וזהו** כל שנה שהיא רשה בתחילתה מתעשרת בסופה, דרשה בתחילתה הו"ע התשובה בצעקת הלב, בקלא פנימאה דלא אשתמע, וכמו העני שאין לו כלום, וכמו"כ גם עבודת התשובה בצדיקים, כיון שמאן דמחוי במחוג קמי מלכא (כנ"ל). והנה, ענין רשה בתחילתה צ"ל בר"ה דוקא, דאף שגם בכל השנה צריך להיות ענין הביטול, שלכן התחלת עבודת כל יום היא בבחי' ההודאה, בכדי להמשיך הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו ע"י המצוות, וכמו שאומרים קודם כל מצוה לשם יחוד קוב"ה ושכינתו⁶¹, מ"מ, ההמשכות שבכל השנה הם המשכת ענינים פרטיים ליום פרטי, ולכן גם הביטול אינו מצד עצם הנשמה, משא"כ בר"ה שכל הדברים חוזרים לשרשם וצריך להמשיך מהעצמות, לכן צריך להיות הביטול בצעקת הלב מצד בחי' יחידה, שזוהו"ע רשה בתחילתה. ועי"ז שהיא רשה בתחילתה מתעשרת בסופה, דענין העשירות הוא המשכת העצמות, שהרי כל האורות והגילויים אין זה ענין העשירות, שהרי זה בכלל מש"נ⁶² ועמך לא חפצתי, והעשירות האמיתי הוא רק העצמות, ולזה באים ע"י העבודה דרשה בתחילתה. וזהו מן המיצר קראתי י"ה, שע"י העבודה שהיא מגו עקתא, נעשה ענני במרחב י"ה, בחי' י"ה, עולם הרחבות, עד בחי' מרחב העצמי ממש. וכמרומו ג"כ בענין השופר, שצדו אחד צר וצדו השני רחב⁶³. וכיון שההמשכה דר"ה היא המשכה מהעצמות, דלגבי העצמות הרי רוחניות וגשמיות שוין, לכן ההמשכה היא לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, וכמ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמרים דר"ה⁶⁴, פרנסה ברוחניות ופרנסה בגשמיות.

60) תהלים עג, כה.
63) ראה ר"ה כז, ב. שו"ע או"ח סתקפ"ו סי"ב.
64) סד"ה עלה אלקים בתרועה תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 14).

60) ראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תסד.
61) ראה פע"ח שער הזמירות ספ"ה. שער רוח הקודש (תל"אביב, תשכ"ג) לח, ב.
לקו"ת ואתחנן ט, א. ר"ה נה, ג. סא, א. וראה שער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פ"ו ס"ב. תר"מ סה"מ אלול ע' רמה. וש"נ.

וזהו ג"כ ענין בכסה, שמתאים עם ענין הרישות והעניות כנ"ל. ואין זה סותר למ"ש במדרש ע"פ בחדש השביעי שהוא משובע בכל, דאדרבה, היא הנותנת, שדוקא ע"י התשובה, שהר"ע הרישות ועניות, נמשך שובע עצמי מצד העצמות ממש. וכיון שההמשכה היא מצד העצמות, הרי זה נמשך גם בגשמיות, והיינו, שנמשך שובע על כל השנה הן ברוחניות הן בגשמיות, גתות בתוכו, ברכות בתוכו, כיפור בתוכו, סוכה בתוכו, לולב וערבה בתוכו, ונמשך שנה טובה לכאו"א בכל המצטרך לו, בבני חיי ומזוני רויחא.

